

آشنایی با قوانین

مدنی (ارث)

فصل پنجم - در فرض وصاحبان فرض

ماده ۸۹۳- وراث بعضی به فرض بعضی به قرابت و بعضی گاه به فرض و گاهی به قرابت ارث می‌برند.

ماده ۸۹۴- صاحبان فرض اشخاصی هستند که سهم آنان از ترکه معین است و صاحبان قرابت کسانی هستند که سهم آنها معین نیست.

ماده ۸۹۵- سهام معینه که فرض نامیده می‌شود عبارت است از: نصف، ربع، ثمن، دو ثلث، ثلث و سدس ترکه.

ماده ۸۹۶- اشخاصی که بفرض ارث می‌برند عبارتند از: مادر و زوج و زوجه.

ماده ۸۹۷- اشخاصی که گاه بفرض و گاهی به قرابت ارث می‌برند عبارتند از: پدر، دختر و دخترها، خواهر و خواهرهای ابی یا ابوینی و کلاله امی.

ماده ۸۹۸- وراث دیگر بغير از مذکورین در دو ماده فوق فقط بقرابت ارث می‌برند.

ماده ۸۹۹- فرض سه وراث نصف

ترکه است:

۱- شوهر در صورت نبودن اولاد برای متوفاه اگرچه از شوهر دیگر باشد.

۲- دختر اگر فرزند منحصر باشد.

۳- خواهر ابوینی یا ابی تنها در صورتی که منحصر بفرد باشد.

ماده ۹۰۰- فرض دو وراث ربع ترکه است: ۱- شوهر در صورت فوت زن یا

داشتن اولاد.

۲- زوجه یا زوجه‌ها در صورت فوت شوهر بدون اولاد.

ماده ۹۰۱- ثمن، فریضه زوجه یا زوجه‌ها است در صورت شوهر با داشتن اولاد.

ماده ۹۰۲- فرض دو وراث دو ثلث ترکه است:

۱- دو دختر و بیشتر در صورت نبودن اولاد زکور.

۲- دو خواهر و بیشتر ابوینی یا ابی تنها با نبودن برادر.

ماده ۹۰۳- فرض دو وراث ثلث ترکه است:

۱- مادر متوفی در صورتیکه میت اولاد و اخوه نداشته باشد.

۲- کلاله امی در صورتیکه بیش از یکی باشد.

ماده ۹۰۴- فرض سه وراث سدس ترکه است.

پدر و مادر و کلاله امی اگر تنها باشد.

ماده ۹۰۵- از ترکه میت هر صاحب فرض حصه خود را می‌برد و بقیه بصاحبان

قرابت می‌رسد و اگر صاحب قرابتی در آن طبقه مساوی با صاحب فرض در درجه

نباشد باقی بصاحب فرض رد می‌شود مگر در مورد زوج و زوجه که به آنها

رد نمی‌شود لیکن اگر برای متوفی وارثی بغير از زوج نباشد زائد از فریضه به او رد می‌شود.

فصل ششم - در سهم الارث طبقات مختلفه وراث

مبحث اول - در سهم الارث طبقه اولی

ماده ۹۰۶- اگر برای متوفی اولاد یا اولاد اولاد از هر درجه که باشند موجود

نباشد هر یک از ابویین در صورت انفراد تمام ارث را می‌برد و اگر پدر و مادر میت هر دو زنده باشند مادر یک ثلث و پدر دو ثلث می‌برد لیکن اگر مادر حاجب داشته باشد سدس از ترکه متعلق به مادر و بقیه مال پدر است.

ماده ۹۰۷- اگر متوفی ابویین نداشته و یک یا چند نفر اولاد داشته باشد ترکه به طریق ذیل تقسیم می‌شود اگر فرزند منحصر به یکی باشد خواه پسر خواه دختر تمام ترکه به او می‌رسد.

اگر اولاد متعدد باشند ولی تمام پسر یا تمام دختر، ترکه بین آنها بالسویه تقسیم می‌شود.

اگر اولاد متعدد باشند و بعضی از آنها پسر و بعضی دختر، پسر دو برابر دختر می‌برد.

ماده ۹۰۸- هرگاه پدر یا مادر متوفی یا هر دو ابویین او موجود باشند با یک دختر فرض هر یک از پدر و مادر سدس ترکه و فرض دختر نصف آن خواهد بود و مابقی باید بین تمام وراثت به نسبت فرض آنها تقسیم شود مگر اینکه مادر حاجب داشته باشد که در این صورت مادر از مابقی چیزی نمی‌برد.

ماده ۹۰۹- هرگاه پدر یا مادر متوفی یا هر دو ابویین او موجود باشند با چند دختر فرض تمام دخترها دو ثلث ترکه خواهد بود که بالسویه بین آنها تقسیم می‌شود و فرض هر یک از پدر و مادر یک سدس و مابقی اگر باشد بین تمام ورثه به نسبت فرض آنها تقسیم می‌شود مگر اینکه مادر حاجب داشته باشد در این صورت مادر از باقی چیزی نمی‌برد.

ماده ۹۱۰- هرگاه میت اولاد داشته

باشد گرچه یک نفر، اولاد اولاد او ارث نمی‌برند.

ماده ۹۱۱- هرگاه میت اولاد بلاواسطه نداشته باشد اولاد اولاد او قائم مقام اولاد بوده و بدین طریق جزو وارث طبقه اول محسوب و با هر یک از ابویین که زنده باشد ارث می‌برد.

تقسیم ارث بین اولاد اولاد بر حسب نسلی که عمل می‌آید. یعنی هر نسل حصه کسی را می‌برد که بتوسط او بمیت می‌رسد بنابراین اولاد پسر دو برابر اولاد دختر می‌برند.

در تقسیم بین افراد یک نسل پسر دو برابر دختر می‌برد.

ماده ۹۱۲- اولاد اولاد تا هر چه که باقی برسد به طریق مذکور در ماده فوق‌الذکر می‌برند با رعایت اینکه اقربان به نسبت بعد از محروم می‌کند.

ماده ۹۱۳- در تمام صور مذکور در این مبحث هر یک از زوجین که زنده باشد فرض خود را می‌برد و این فرض عبارت است از نصف ترکه برای زوج و ربع آن برای زوجه در صورتیکه میت اولاد یا اولاد

اولاد نداشته باشد و از ربع ترکه برای زوج و ثمن آن برای زوجه در صورتیکه میت اولاد یا اولاد اولاد نداشته باشد و از ربع ترکه برای زوج و ثمن آن برای زوجه در صورتیکه میت اولاد یا اولاد اولاد داشته باشد و مابقی ترکه بر طبق مقررات مواد قبل مابین سایر وراثت تقسیم می‌شود.

ماده ۹۱۴- اگر بواسطه بودن چندین نفر صاحبان فرض ترکه میت کفایت نصیب تمام آنها را نکند نقص بر بنت و بنتین وارد می‌شود و اگر پس از موضوع کردن نصیب صاحبان فرض زیادتی باشد و

وارثی نباشد که زیاده را بعنوان قرابت ببرد این زیاده بین صاحبان فرض بر طبق مقررات مواد فوق تقسیم می‌شود لیکن زوج و زوجه مطلقاً و مادر اگر حاجب داشته باشد از زیادی چیزی نمی‌برد.

ماده ۹۱۵- انگشتی که میت معمولاً استعمال می‌کرده و همچنین قرآن و رختهای شخصی و شمشیر او به پسر بزرگ او می‌رسد بدون اینکه از حصه او از این حیث چیزی کسر شود مشروط بر اینکه ترکه میت منحصر به این اموال نباشد.

مبحث دوم - در سهم الارث طبقه دوم

ماده ۹۱۶- هرگاه برای میت وارث طبقه اولی نباشد ترکه او بوارث طبقه ثانیه می‌رسد.

ماده ۹۱۷- هر یک از وراثت طبقه دوم اگر تنها باشد تمام ارث را می‌برد و اگر متعدد باشند ترکه بین آنها بر طبق مواد ذیل تقسیم می‌شود.

ماده ۹۱۸- اگر میت اخوه ابویینی داشته باشد اخوه ابی ارث نمی‌برند در صورت نبودن اخوه ابویینی اخوه ابی حصه ارث آنها را می‌برند.

اخوه ابویینی و اخوه ابی هیچکدام اخوه امی را از ارث محروم نمی‌کنند.

ماده ۹۱۹- اگر وارث میت چند برادر ابویینی یا چند برادر ابی یا چند خواهر ابویینی و چند خواهر ابی باشند ترکه بین آنها بر طبق مواد ذیل تقسیم می‌شود.

ماده ۹۲۰- اگر وارث میت چند برادر و خواهر ابویینی یا چند برادر و خواهر ابی باشند حصه ذکور دو برابر اناث خواهد بود.

ماده ۹۲۱- اگر وراثت چند برادر امی یا چند خواهر امی یا چند برادر و خواهر امی باشند ترکه بین آنها بالسویه تقسیم می‌شود.

ماده ۹۲۲- هرگاه اخوه ابوینی و اخوه امی با هم باشند تقسیم بطریق ذیل می شود:

اگر برادر یا خواهر امی یکی باشد سدس ترکه را می برد و بقیه مال اخوه ابوینی یا امی است که بطریق مذکور در فوق تقسیم می نمایند.

اگر کلاله امی متعدد باشد ثلث ترکه بآنها تعلق گرفته و بین خود بالسویه تقسیم می کنند و بقیه مال اخوه ابوینی یا امی است که مطابق مقررات مذکور در فوق تقسیم می نمایند.

ماده ۹۲۳- هرگاه ورثه اجداد یا جدات باشد ترکه بطریق ذیل تقسیم می گیرد.

اگر جد یا جدّه تنها باشد اعم از امی یا امی تمام ترکه به او تعلق می گیرد.

اگر اجداد و جدات متعدد باشند در صورتی که امی باشند ذکور دو برابر اناث می برد و اگر همه امی باشند بین آنها بالسویه تقسیم می گردد.

اگر جد یا جدّه امی و جد یا جدّه امی هم باشند ثلث ترکه به جد یا جدّه امی می رسد و در صورت تعدد اجداد امی آن ثلث بین آنها بالسویه تقسیم می شود و دو ثلث دیگر به جد یا جدّه امی می رسد و در صورت تعدد حصه ذکور از آن دو ثلث دو برابر حصه اناث خواهد بود.

ماده ۹۲۴- هرگاه میت اجداد و کلاله با هم داشته باشد دو ثلث ترکه به وراثی می رسد که از طرف پدر قرابت دارند و در تقسیم آن حصه ذکور دو برابر اناث خواهد بود و یک ثلث به وراثی می رسد که از طرف مادر قرابت دارند و بین خود بالسویه تقسیم می نمایند لیکن اگر خویش مادری فقط یک برادر یا یک خواهر امی باشد فقط سدس ترکه باو تعلق خواهد گرفت.

ماده ۹۲۵- در تمام صور مذکوره در موارد فوق اگر برای میت نه بردار باشد و نه خواهر اولاد اخوه قائم مقام آنها شده و با اجداد ارث می برند در این صورت تقسیم ارث نسبت به اولاد اخوه برحسب نسل بعمل می آید یعنی هر نسل حصه کسی را می برد که بواسطه او به میت می رسد بنابراین اولاد اخوه ابوینی یا امی حصه اخوه ابوینی یا امی تنها و اولاد کلاله امی حصه کلاله امی را می برند.

در تقسیم بین افراد یک نسل اگر اولاد اخوه ابوینی یا امی تنها باشند ذکور دو برابر اناث می برد و اگر از کلاله امی باشند بالسویه تقسیم می کنند.

ماده ۹۲۶- در صورت اجتماع کلاله ابوینی و امی و امی کلاله امی ارث نمی برد.

ماده ۹۲۷- در تمام مواد مذکور در این مبحث هر یک از زوجین که باشد فرض خود را از اصل ترکه می برد و این فرض عبارت است از نصف اصل ترکه برای زوج و ربع آن برای زوجه.

مترقبین به مادر هم اعم از اجداد یا کلاله فرض خود را از اصل ترکه می برند.

هرگاه بواسطه ورود زوج یا زوجه نقصی موجود گردد، نقص بر کلاله ابوینی یا امی یا بر اجداد امی وارد می شود.

مبحث سوم - در سهم الارث و ارث طبقه سوم

ماده ۹۲۸- هرگاه برای میت وراث طبقه دوم نباشد ترکه او بورات طبقه سوم می رسد.

ماده ۹۲۹- هر یک از وراث طبقه سوم اگر تنها باشد تمام ارث را می برد و اگر متعدد باشند ترکه بین آنها بر طبق مواد ذیل تقسیم می شود.

ماده ۹۳۰- اگر میت اعمام یا احوال ابوینی داشته باشد اعمال یا احوال امی ارث

نمی برند در صورت نبودن اعمال یا احوال ابوینی اعمال یا احوال امی حصه آنها را می برند.

ماده ۹۳۱- هرگاه وراث متوفی چند نفر عمو یا چند نفر عمه باشند ترکه بین آنها بالسویه تقسیم می شود در صورتی که همه آنها ابوینی یا همه امی یا همه امی می باشند.

هرگاه عمو و عمه با هم باشند در صورتی که همه امی باشند ترکه را بالسویه تقسیم می نمایند. و در صورتیکه همه ابوینی یا امی حصه ذکور دو برابر اناث خواهد بود.

ماده ۹۳۲- در صورتی که اعمام امی و اعمام ابوینی یا امی با هم باشند عم یا عمه امی اگر تنها باشند سدس ترکه به او تعلق می گیرد و اگر متعدد باشند ثلث ترکه و این ثلث را مابین خود بالسویه تقسیم می کنند و باقی ترکه به اعمام ابوینی یا امی می رسد که در تقسیم ذکور و دو برابر اناث می برد.

ماده ۹۳۳- هرگاه وراث متوفی چند نفر دائی یا چند نفر خاله یا چند نفر دائی و چند نفر خاله با هم باشند ترکه بین آنها بالسویه تقسیم می شود خواه همه ابوینی خواه همه امی و خواه همه امی باشند.

ماده ۹۳۴- اگر وراث میت دائی و خاله امی یا ابوینی یا دائی و خاله امی باشند طرف امی اگر یکی باشد سدس ترکه را می برد و اگر متعدد باشند ثلث آنها می برند و بین خود بالسویه تقسیم می کنند و مابقی مال دائی و خاله های ابوینی یا امی است که آنها هم بین خود بالسویه تقسیم می نمایند.

ماده ۹۳۵- اگر برای میت یک یا چند نفر اعمام یا یک یا چند نفر احوال باشد ثلث ترکه با احوال دو ثلث آن به اعمام تعلق می گیرد.

تقسیم ثلث بین احوال بالسویه به عمل می آید لیکن اگر بین احوال یک نفر امی باشد سدس حصه احوال باو می رسد و اگر چند نفر امی باشند ثلث آن حصه به آنها داده می شود و در صورت اخیر تقسیم بین آنها بالسویه به عمل می آید.

در تقسیم دو ثلث بین اعمام حصه ذکور دو برابر اناث خواهد بود لیکن اگر بین اعمام یک نفر امی باشد سدس حصه اعمام به او می رسد و اگر چند نفر امی باشند ثلث آن حصه به آنها می رسد و در صورت اخیر آن ثلث را بالسویه تقسیم می کنند.

در تقسیم پنج سدس و یا دو ثلث که از حصه اعمام باقی می ماند بین اعمام ابوینی یا ابی حصه ذکور دو برابر اناث خواهد بود.

ماده ۹۳۶- با وجود اعمام یا احوال اولاد آنها ارث نمی برند مگر در صورت انحصار وارث به یک پسر عموی ابوینی یا یک عموی ابی تنها که فقط در اینصورت پسر عمو را از ارث محروم می کند لیکن اگر با پسر عموی ابوینی خال یا خاله باشد یا اعمام متعدد باشند ولو ابی تنها پسر عمر ارث نمی برد.

ماده ۹۳۷- هرگاه برای میت نه اعمام باشد و نه احوال اولاد آنها بجای آنها ارث می برند و نصیب هر نسل نصیب کسی خواهد بود که به واسطه او به میت متصل می شود.

ماده ۹۳۸- در تمام موارد مزبوره در این مبحث هر یک از زوجین که باشد فرض خود را از اصل ترکه می برد و این فرض عبارت است از نصف اصل ترکه زوج.

متقرب به مادر هم نصیب خود را از اصل ترکه می برد باقی ترکه مال متقرب به پدر است و اگر نقصی هم باشد بر متقربین

به پدر وارد می شود.

ماده ۹۳۹- در تمام موارد مذکوره در این مبحث و دو مبحث قبل اگر وارث خنثی بوده و از جمله وراثی باشد که از ذکور آنها دو برابر اناث می برند سهم الارث او به طریق ذیل معین می شود:

اگر علائم رجولیت غالب باشد سهم الارث یک پسر از طبقه خود و اگر علائم انائیت غلبه داشته باشد سهم الارث یک دختر از طبقه خود را می برد و اگر هیچیک از علائم غالب نباشد نصب مجموع سهم الارث یک پسر و یک دختر از طبقه خود را خواهد برد.

مبحث چهارم - در میراث زوج و زوجه
ماده ۹۴۰- زوجین که زوجیت آنها دائمی بوده و ممنوع از ارث نباشند از یکدیگر ارث می برند.

ماده ۹۴۱- سهم الارث زوج و زوجه از ترکه یکدیگر به طوری است که در مواد ۹۱۳- ۹۲۷ و ۹۳۸ ذکر شده است.

ماده ۹۴۲- در صورت تعدد زوجات ربع یا ثمن ترکه که تعلق بزوجه دارد بین همه آنها بالسویه تقسیم می شود.

ماده ۹۴۳- اگر شوهر زن خود را بطلاق رجعی مطلقه کند هر یک از آنها که قبل از انقضای عده بمیرد دیگری از او ارث می برد لیکن اگر فوت یکی از آنها بعد از انقضای عده بوده و یا طلاق بائن باشد از یکدیگر ارث نمی برند.

ماده ۹۴۴- اگر شوهر در حال مرض زن خود را طلاق دهد و در ظرف یکسال از تاریخ طلاق بهمان مرض بمیرد زوجه او ارث می برد اگر چه طلاق بائن باشد مشروط بر اینکه زن شوهر نکرده باشد.

ماده ۹۴۵- اگر مردی در حال مرض زنی را عقد کند و در همان مرض قبل از دخول بمیرد زن از او ارث نمی برد بلکه اگر بعد از دخول یا بعد از صحت یافتن از آن مرض بمیرد زن از او ارث می برد.

ماده ۹۴۶- زوج از تمام اموال زوجه ارث می برد لیکن زوجه از اموال ذیل:

- ۱- از اموال منقوله از هر قبیل که باشد.
- ۲- از ابنیه و اشجار.

ماده ۹۴۷- زوجه از قیمت ابنیه و اشجار ارث می برد و نه از عین آنها و طبقه تقویم آنست که ابنیه و اشجار با فرض استحقاق بقاء در زمین بدون اجرت تقویم می گردد.

ماده ۹۴۸- هرگاه در مورد ماده قبیل ورثه از اداء قیمت ابنیه و اشجار امتناع کند زن می تواند حق خود را از عین آنها استیفاء نماید.

ماده ۹۴۹- در صورت نبودن هیچ وارث دیگر بغیر از زوج یا زوجه شوهر تمام ترکه زن متوفات خود را می برد ولیکن زن فقط نصیب خود را و بقیه ترکه شوهر در حکم مال اشخاص بلاوارث و تابع ماده ۸۶۶ خواهد بود.